

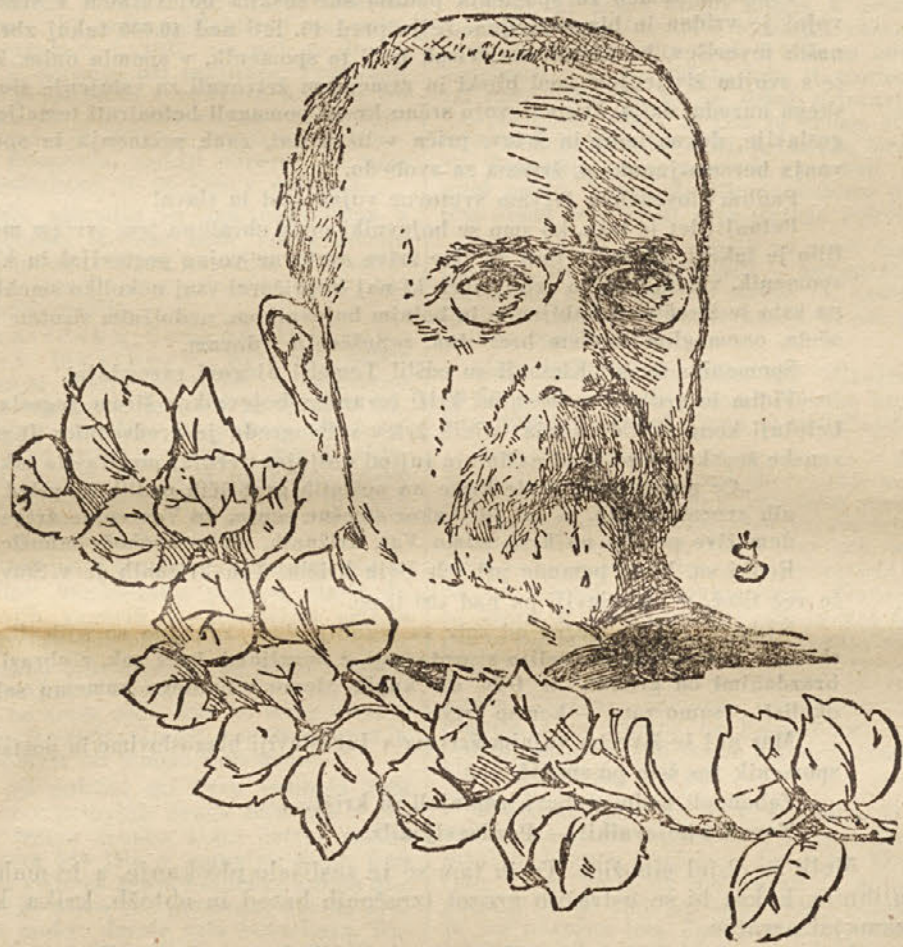
Telefon št. 30-40

VOJNI INVALID

GLASILO UDR. VOJNIH INVALIDOV KRALJEVINE JUGOSLAVIJE
OBLASTNEGA ODBORA V LJUBLJANI

List izhaja vsakega 25. v mesecu. Posamezna številka 1 Din. — Naročnina mesečno 1 Din. — Rokopisi se ne vračajo. — Nefrankirana pisma se ne sprejemajo — Uredništvo in upravnništvo v Ljubljani, Št. Peterska vojašnica. Telefon številka 30-40.

Tomaz G. Masaryk

Umrli je mož —
kje tak je še med nami
kot on, ki spi zdaj v groba jami
posut z vencji šopki rož...

Po smrti velikega kralja in junaka blaženopočivajočega kralja Aleksandra je odšel v večna prostranstva mož, grandiozen pojav iz svetovne vojne, iz katere je vznikla osvoboditev Slovanov, ustvaritelj in prvi predsednik Čehoslovaške republike, dr. Tomaz Masaryk. Iz sredine čehoslovaškega naroda je ugrabila smrt tvorca njegove svobode, osvobodilca, katerega ime in nauk bo stal vedno z zlatimi črkami zapisan v strahih zgodovine. Tomaz Masaryk je bil borec za narodno svobodo Slovanov izpod tujega naroda še v svoji rani mladosti, pred vojno, v času vladavine Habsburških mogotcev in ječarjev malih narodov, bil je najvztrajnejši pionir za narodno svobodo svojega naroda med vojno in odličan graditelj domovine kot predsednik republike v dobi miru.

Iz današnje razburkane, raztrgane in nesrečne Evrope, kjer kaos praznuje svoj praznik in piruje, je odšel za vedno redki državnik, veliki mislec in iskreni borec za mir, slavni Tomaz Masaryk. V času, ko so civilizaciji potrebni državniki njegovega kova, je odšel. Zapustil je velika dela, ki bodo vodila čehoslovaški narod in tudi nas Jugoslovane, da izmaknemo iz kaotičnega pira sedanosti v človekoljubno in demokratično delo človeštva.

Bratski čehoslovaški narod je zagrjen v črno. Bol je neizmerna, žalost splošna, izguba težko nadomestljiva. Bil je iskreni sodelavec v ustvaritvi mlade jugoslovenske države. Pokojni Tomaz Masaryk bo živel tudi pri nas v hvaležnem spominu.

Eden iz redkih predvojnih filozofov je obogatil znanost s svojimi modroslovskimi deli in mislimi. Narodni revolucionar v življenju, prežet s čistimi demokratičnimi pojmi, ozarjen z blagim srcem in umom, Tomaz Masaryk ni mogel imeti sovražnikov. Njegovo delo spoštuje napredno človeštvo kakor so ga spoštovali tudi njegovi politični nasprotniki. Skromnost mu je bila največja vrlina. Človek bi ne mogel reči, kdaj je bil večji, ali kot profesor, borec za narodno svobodo svojega naroda, državnik v ustvarjanju in izgradnji, ali kot prvi predsednik Čehoslovaške republike. Germanizem je imel v njem največjega nasprotnika v pogledu njegove prodornosti.

S predvojnimi sokolstvom, katerega privrženec je bil s srcem in dušo, je sprovajal profesor Masaryk svoja stremjenja in vzgojeval čehoslovaške generacije za velike usodepolne dogodke, da jih tako pripravljen čehoslovaški narod dostojno sprejme. In ni se prevaril. Nam, še živim udeležencem velike vojne, je to najbolj znano. V okupirani Srbiji, v suženjstvu, v Rusiji, na Solunskem frontu, v Ženevi in v Londonu — povsod in na vsakem mestu smo čutili Masarykov vpliv, čutili smo čisto slovensko dušo njegovih učencev. Med vojno, na samem Dunaju, kjer je lahko vsak trenutek odletela glava z ramen, so Čehi postavili vedno svojega moža, vodeni s čistim slovenskim čustvom bratstva in ljubezni. Kragujevac in čudoviti punt čeških vojakov, ki so smelo delo plačali s svojim življenjem, slikajo najboljše sokolstvo čehoslovaškega naroda in njihovega učitelja in profesorja dr. Tomaza Masaryka.

Silne čehoslovaške legije iz Dobruže, kjer so z našimi junaki-dobrovoljci: Slovenci, Hrvati in Srbi umirali za svobodo slovenstva, silne čehoslovaške legije iz Rusije, vse so bile navdahnjene z duhom in junaštvom svojega velikega narodnega sina, Tomaza Masaryka. Ves čehoslovaški narod je odtis duha, volje in viteštva svojega osvobodilca Masaryka. Čehoslovaška država je samo eden duh in eden človek: Masaryk. In zgodovina mu je že odredila častno mesto poleg junaških prednikov Husa in drugih narodnih velikanov.

Dokaz temu so milijoni ljudstva, ki so prišli, da ga spremijo k zadnjemu počitku — a prišel bi ves narod, vse ljudstvo, če bi fizična mogočnost to dopuščala. To, kar je maršal Pilsudski za poljski narod, kar je Stambolijski za bolgarski narod, kar je Karadjordje za srbski narod, kar je Fran Supilo, Dalmatince, za hrvaški narod, to je Tomaz Masaryk za čehoslovaški narod. Slovanski velikani se bodo znašli zdaj v večnem prostranstvu zadovoljni, da so svojim narodom služili s svojim življenjem do konca.

Slava Tomaza Masaryka, grandiozna osebnost, ki je briljirala s svojim umom desetletja, bo ostala vekomaj nezatemnjena, njegovo ime svetlo in veliko. Mesto svetih podob po stanovanjih bo čehoslovaški narod razobešal podobo Tomaza Masaryka. In v težkih časih narodnih preizkušenj se bodo pred njim jeklenili značaji in se oborožali s hrabrostjo in vztrajnostjo za dobro državo in naroda. Globoka bolečina po izgubi se bo spremenila v čvrsto voljo, da mu sledijo k vzvišenim idealom človečnosti in njegove kulture. Duh Masarykov se bo vsadil v srce vsakega in to bo ustvarilo, zjeklenilo narod v velikega in spoštovanega.

Mi, vojni invalidi, vojne žrtve, ki globoko sožalujemo zgubo, ki je zadela čehoslovaški narod in človečanstvo, in smo v boli skupni z bratskim čehoslovaškim narodom, se bomo radovali njegove zjeklenosti, demokracije in človečnosti.

Slava velikemu Slovanu, dr. Tomazu Masaryku!

Postavite spomenik živim žrtvam svetovne vojne!

(Beseda k blagoslovitvi temeljnega kamna padlim žrtvam svetovne vojne)

Znameniti francoski pisatelj in mislec Maeterlinck v svojih spisih in trditvah dokazuje, da umrli prijatelj, tovariš, zaživi zopet, ko se spomnimo nanj, ko govorimo o njem ali mislimo o njem. In dokler govorimo in mislimo o njem, živi. V svoji znameniti igri »Modri ptici« je nazorno pokazal, kako dva otroka, dve siroti, katerima sta umrla mati in oče, pri razgovoru in pri spominu na nju, vedno zopet oživita, se z otrokoma pogovarjata in ju bodrita. In tako je vedno z vsakim umrlim, da zaživi v naših mislih in naših besedah.

Slovenski bojevniki iz svetovne vojne so tak dan spominov, klicanje v zopetno življenje svojih, na bojiščih padlih tovarišev, v lazaretih, bolnišnicah ali vsled izčrpanosti in na posledicah zadobljenih ran in boleznih, umrlih, določili vsako leto eno iz nedelj meseca julija ali avgusta. Določili so tudi za tak kraj spominov lepo Gorenjsko stran, božjo pot pri Mariji Pomagaj

na Brezjah. Vsako leto so se zbirali tam, pomolili, se porazgovarjali in živeli v spominu s tovariši, padlimi na bojiščih in umrlimi. Leta 1924 jih je bilo na Brezjah nad 10.000. In tisoče in tisoče padlih in mrtvih slovenskih vojni žrtv, je takrat zaživel v njihovem spominu. Vzrastel je takrat sklep, da se naj dvigne spomenik slovenskim žrtvam svetovne vojne.

Živeče vojne žrtve iz svetovnega klanja, pohabljeni bojevniki — vojni invalidi, vojne vdove, objokajoče svoje padle može, vojne sirote, katerih očeti so zakopani kdo ve kje, smo sestanke tovarišev bojevnikov, ki so srečnejši od nas in se vrnilo zdravi z bojišč, spremljali s simpatijo, prepričani, da je hrepenenje, postaviti spomenik vojnim žrtvam ob enem hrepenenje, postaviti spomenik še živečim vojnim žrtvam in jim pomagati, da se posuše solze, in da ne bo grenkobe v sreči.

Ali razmere, ki so sledile letu 1924, so stopnjevale v svoji negativnosti

napram živim vojnim žrtvam, ki še s svojo pohabljenostjo, s svojim gospodarskim zlomom neprestano plačujejo krvni davek do onemoglosti. In te razmere so nehote oglušile klic padlih, da se naj ne pozabi preostalih pohabljenih tovarišev, in zdravi ter preskrbljeni bojevniki niso v teh razmerah mogli doumeti klica, vstajajočega vedno pri oživljanju spominov pri Mariji Pomagaj na Brezjah. Slišali so se klici »slava«, a ostankom, ki so živeli in žive v skrajni bedi, se ni darovalo in povečalo dovolj spomina.

Še živeče vojne žrtve so se združile v svojo organizacijo. V pravo bojevniško organizacijo — preostankov iz bojišč — v Udruženje vojnih invalidov, vojnih vdov in sirot. In če je tudi po smrti še bolečina in življenje, bojni tovariši naši, ki leže v grobovih, videč vse to, trpe. In da bi vsaj nekoliko zmanjšali to trpljenje nas samih in trpljenje v naših spominih živečih padlih, zahtevamo priznanje, da bi vsaj nekoliko zmanjšali nastajajoči srd v dušah mladine, ki to vidi in razume, zahtevamo, da se postavi spomenik še živečim vojnim žrtvam, na katerem bode emblem **P r i z n a n j a, Č l o v e k o l j u b j a** in **L j u b e z n i** kot viden znak, ogrevajoč in bolečine lajšajoč.

Ljudje, ki so dobre volje, so nam že pomagali postavljati tak spomenik. V prvih dnevih vstajenja Jugoslavije — je javnost zbirala zbirko pod geslom in imenom: »Zbirka za preskrbo z bojišč se vračajočih onemoglih bojevnikov«. In iz te zbirke je bil kupljen Golnik kot zdravilišče za tuberkulozne bojevnike, bila je kupljena v Celju Shemal-vojašnica za Invalidski dom, v katerem so bili preskrbljeni bojevniki-invalidi hiralci, ki si niso mogli sami pomagati z ničemer, dobili smo Invalidski dom v Ljubljani, kjer so prenočevali po poslih v Ljubljano ali preko Ljubljane prihajajoči bojevniki-vojne žrtve in je bila v njem šola, kjer so se bojevniki-invalidi učili razne obrti, v Rogaški Slatini je stal Invalidski dom, da so se mogli bojevniki-invalidi zdraviti in oddihati — zidali smo iz tega denarja na Mirju zgradbo — ortopedski ambulatorij, da bi se »popravljali« pohabljeni udi... lep temeljni kamen je bil to za topel, človekoljubje in ljubezen žareči spomenik preostankom z bojišč, pohabljenim bojevnikom-invalidom, vdovam in sirotam.

Ali leta so tekla. Klesalci našega spomenika so nekam izginili. Razmere so pa začele brezobzirno rušiti te osnovne zgradbe spomenika — in v grobovih so se zganili bojevniki, padli na bojiščih in umrli vsled vojnih grozot, žive vojne žrtve pa so onemele.

Odvzeli so nam Golnik. Kdor ima denar, se lahko zdravi v tem lepem zdravilišču. Nimaš denarja... pojdi in Bog s teboj! Invalidski dom v Rogaški Slatini so vzeli. Hotel za tiste, ki imajo denar, je zdaj, kajti... pohabljen človek je nelep v zdravilišču in škoduje gospodarstvu zdravilišča in ugledu njegovemu, in še danes, 1. 1937, se motivira odklonitev prošnje bojevnika-invalida, če zaprosi zdravljenja v Rogaški Slatini ali Dobrni med glavno sezono, akoravno invalidski zakon to določa — s tako motivacijo. Kajti med gospodo in ratne zabušante ne spadajo ostanki, razvaline z bojišč.

Invalidski dom v Ljubljani je postal Vajeniški dom, letos celo kasarna za stražnike. In vojna žrtve, če pride v Ljubljano popravljat umetno nogo »bergljo« ali k zdravniku, ali kakorkoli, nima kam bi položila svojo glavo — ker kaj bi z ostanki z bojišč, z bojevniki-invalidi, ki so se, v nadlego gospode, drznili vrniti iz bojnih poljan, mesto da bi tam obležali.

Invalidski dom v Celju je bil odvet — a invalidi, ki niso mogli ne sedeti in ne hoditi in ne stati, so bili, kakor blago, odpeljani nekam v Moslavino v tamošnji Invalidski dom v Slavoniji.

Prišlo je leto 1929 — in novi, sedaj še gospodujoči invalidski zakon, je pod geslom »štedenja« tako rekoč z eno potezo peresa oropal priznanje v vsej državi okoli 300.000 vojnim žrtvam, v Sloveniji pa nad 10.000.

Bojevniki, živi in zdravi so zborovali vsako leto na Brezjah pri Mariji Pomagaj in v njihovih spominih so živele padle žrtve svetovne vojne, ki so jokale nad groznim razdejanjem, ki je doletelo še žive žrtve svetovne vojne. In z besedo »tovariš« je bilo kakor s 6. prošnjo »Očenaša«, ki je izgovorjena, ne pa izvajana.

Ne vzbujamo radi teh spominov, ne kličemo jih radi v življenje, ali molčati ne smemo več in ne bomo. Že radi padlih tovarišev bojevnikov, njih otrok, radi nas še živečih bojevnikov-vojnih žrtve, radi naših otrok, ne smemo molčati. In četudi resnica oči kolje, moramo reči: Ni dovolj klicati »Slava« in govoriti mladini o ljubezni do domovine, dejansko treba pokazati to »slavo« in to »ljubezen«, da jo bo čutila in videla.

Tovariši bojevniki! Spregovorite enkrat odločno, bojevniško: **Živečim vojnim žrtvam spomenik! Priznanje, ljubezen, človekoljubje — ne prezir!**

29. avgusta 1937 je bil dan zbiranja bojevnikov pri Devici Mariji Pomagaj na Brezjah in ob enem 15 letnica tega zbiranja in vzbujanja spominov, pogovarjanja s padlimi žrtvami svetovne vojne. Otožno-svečan dan kakor nalašč, raztrgani oblaki, malo sonca... Prostor pred cerkvijo poln ljudinebojevnikov in tudi bojevnikov, mladine, žensk.

Oltar z Marijino podobo je bil lepo ovenčan. Sveče so gorele. Škof ljubljanski dr. Rožman je govoril. Pomembne so bile njegove besede, tople, tudi ostre, dotikajoče se svetovnega klanja, klanja človeka s človekom... Sveta maša, celebrirana od beograjskega nadškofa, polna skrivnostne lepote in pobožnosti... Godba je igrala, pevci so peli... Pele so se vigilije v spomin padlim in »Oče naš...« je odmeval po trgu kakor odločna zahteva po miru in pravici... Blagoslovitev temeljnega kamna — svečan prizor... pesem zbora »Oj Doberdob...«

V mislih vseh navzočih so živeli bojevniki in bili z nami. — Zborovanje...

Poleg tribune zastopnik kralja in kneza namestnika podpolkovnik Pavlič, nadškof beograjski dr. Ujčić, škof ljubljanski dr. Rožman, ban dravske banovine dr. Natlačen, zastopnik mariborskega škofa, celjski opat Jurak, okrajni načelnik dr. Vrečar, zastopnik ljubljanskega župana dr. Kamušič, celjski župan Mihelčič, ptujski župan dr. Remeč, arhidiakon Tovornik... na tribuni pa bivši vojni kurat katehet iz Trbovelj, Ratej. Po trgu pa množica, da bi glas te množice in dostojanstvenikov — ako bi kriknil po zaščiti, po spomeniku ljubezni in človečnosti živečim vojnim žrtvam — oril po svetu in odločujoči državniki bi prisluhnili.

Govor bana dr. Natlačen je bil močan, lep, bojeviti s prekrasnim geslom simbola miru in sprave (njegov govor prinašamo v podlistku). Označil je spomenik, katerega temelj je bil blagoslovljen, za simbol tovarištva, ki naj budi v nas in v prihajajoči generaciji neusahljiv ogenj ljubezni do naše zemlje in do naše države...

Vrstili so se govori, spomini na dogodke, na padle, na prestano trpljenje, junaštvo, na samozatajevanje... Govoril je zastopnik dobrovoljcev, ki so krvaveli v Dobrudži in s srbskimi junaki zavzemali Kajmakčalan in bili odločni zidarji Jugoslavije, primarij dr. Meršol... in padle vojne žrtve so živele v teh spominih. Poslušale so te padle žrtve, ali se izreče beseda tudi o še živečih vojnih žrtvah? Več je bilo teh še živečih vojnih žrtve-bojevnikov med množico z lesenimi nogami, z enim očesom, z mahajočimi rokavi mesto rok...

Na tribuno je stopil zastopnik organiziranih vojnih žrtve-bojevnikov, predsednik Oblastnega odbora Udruženja vojnih invalidov, vdov in sirot, bojevnik-invalid Štefe.

Kratke so bile njegove besede in listi so drugi dan zapisali med drugim:

»Pretrsljiv govor je imel predsednik invalidske organizacije g. Štefe, ki je množico močno ganil...«

»Govor g. Štefeta je ganljivo legal v srca zborovalcev, ki so pač morali pritrjevati besedam, ki dovolj zgovorno pričajo, da niti po petnajstih letih ni čisto rešeno vprašanje naših vojnih invalidov. Postavljamo križe in spomenike mrtvim, kamen za kamenom, živim vojnim žrtvam pa ne damo niti toliko kruha, da bi mirno mogli preživljati svoje zadnje dni...«

»Zlasti globoko so zadele v srca zborovalcev besede predsednika invalidov...«

Predsednik invalidov, Matevž Štefe, je govoril:

»Veliki zbor!

Temeljni kamen za spomenik padlim slovenskim bojevnikom v svetovni vojni je vzidan in blagoslovljen. Zelja pred 15. leti nad 10.000 tukaj zbranih naših tovarišev, bo uresničena. Visok bodi ta spomenik, v spomin onim, ki so se s svojim življenjem med bliski in grmenjem žrtvovali za vstajenje slovenskega naroda, onim, ki so s svojo srčno krvjo pomagali betonirati temelje Jugoslavije, dokaz moči in žrtve, priča velikih dni, znak priznanja in spoštovanja borcev-junakov, žrtvam za svobodo.

Padlim slovenskim žrtvam svetovne vojne čast in slava!

Petnajst let je tega, ko smo se bojevniki prvič zbrali na tem svetem mestu. Bilo je takrat, ko se je tudi za žive žrtve svetovne vojne postavljati in klesal spomenik, viden, tolažbo vzbujajoči, ki naj bi pričaral vsaj nekoliko smehljaja na usta še živečim pohabljenim in bolnim bojevnikom, nedolžnim sirotam brez očeta, onemoglim staršem brez sina, zapuščenim vdovam.

Spomenika še ni! Klesarji so odšli! Temelji njegovi razpadajo!

Vidim le grobove z lesenimi križi tovarišev-bojevnikov širom Jugoslavije. Letošnji kongres Udruženja vojnih žrtve v Beogradu je predsednica Jugoslovenske ženske zveze pred našimi in tujimi dostojanstveniki pozdravila tako-le:

»Če pogledam neštete križe na neštetihi grobiščih padlih in vsled vojnih grozot umrlih, se mi zdi kakor strašne sanje, da Vas vojne žrtve gledam žive pribite na križ, mimo Vas, križanih, pa se krohoče množica.«

Redki so, ki se pomude pri teh živih križih. Teh križanih je v Sloveniji še več tisoč, v Jugoslaviji pa nad 100 tisoč.

Njihove oči so vlažne od solz za izgubljenimi, zgubana so njih lica od skrbi in pomanjkanja, hodijo s protezami, z bergljami, brez rok, z obrazi razbrzdanimi od granat, in leže na kupih slame v nadlogo samemu sebi in okolici — samo zato — ker so žrtve.

Mar naj še živečim vojnim žrtvam v Jugoslaviji blagoslovimo in postavimo spomenik res šele po smrti?

Zabobneli bodo grobovi, zamajali se križi...

Tovariši-bojevniki! — Pozdravljeni!

Molk je objel množico. Tu in tam se je zaslišalo ploskanje, a je mahoma utihnilo, kakor bi se ustrašilo grozot izrečenih besed in obtožb, krika, ki je zamajal okračje.

In v spominu vseh navzočih so živeli padli bojevniki, padle žrtve svetovne vojne kakor od mrtvih vstale. Pogledale so vsem v oči in bilo nam je vsem, kakor bi govorile:

Naj bo ta spomenik, ki nam ga postavljate in katerega temelj danes blagoslovljate tudi ob enem glas in dejanje za spomenik našim, še živečim tovarišem, našim ženam, našim staršem in otrokom, da zasinje vsaj zadnje dni njihovega življenja nekaj sonca, da se jim oči zasvetijo v zadovoljstvu in zavesti, da niso pozabljeni. Naj bo ta spomenik res simbol bojevniškega tovarištva, ki bo še živim vojnim žrtvam pokazal, da je še v ljudeh čut človečnosti in ljubezni. Naj bo ta spomenik skrb in nehanje Vaše, bojevniki, ki ste srečni in zadovoljni, za vse tiste, ki jih stiska beda in pomanjkanje. Kajti naša mladina gleda vse to in zaman ji kličete, naj ljubi svojo domovino, če pa domovina tistih, ki se za njo vse žrtvovali, ne priznava njih žrtve.

Tovariši naši, bojevniki! Zastavite vse svoje moči in Vaši prijatelji naj bodo z Vami, da se dvigne tudi spomenik še živečim vojnim žrtvam.

Poskrbite, da bo na tem spomeniku vse, kar jim je bilo odvzeto in kar je bilo opuščeno — in naj bo še dodano, da bo država, za katero so trpeli, s častnimi žrkami zapisana v zgodovini in da bodo naši in njihovi otroci z veseljem, z ljubeznijo peli:

Lepa naša domovina
dobra majka nama svima...

Mesec dni je od tega...

Tovariši-bojevniki! Dvignite sedaj Vaš glas in čuje naj se tudi glas Vaših prijateljev TAM, kjer se odloča o usodi Vaših tovarišev z bojišč!

Simbol miru in sprave

(Govor bana dr. Marka Natlačen pri svečanosti blagoslovljanja temelja za spomenik slovenskim vojnim žrtvam na Brezjah.)

Z današnjim dnevom stopamo tudi mi Slovenci v vrsto teh narodov. Pravkar je bil blagoslovljen temeljni kamen spomeniku, ki naj na dostojen način izpričuje hvaležnost desetstisočim slovenskim fantov in mož, ki so na različnih bojiščih močno krvaveli in umirali in s svojimi žrtvami, s svojo krvjo in s svojim življenjem odkupili osvobojenje našemu narodu.

Lepa in posrečena je misel Zveze bojevnikov, da postavi ta spomenik slovenskemu vojaku ravno na tem posvečenem

mestu ob Marijinem svetišču, kamor prihajajo leto za letom stotisoči revnih Slovencev, da se tu v molitvi združujejo z Bogom in prošijo svojo nebeško Mater pomoči in varstva v vseh svojih težavah in tegobah.

Stotisoči slovenskih romarjev, ki bodo prihajali in iskali pri Mariji Pomagaj utehe in tolažbe, se bodo ob pogledu na ta spomenik v bridki hvaležnosti spomnili tistih, ki so žrtvovali svoje življenje, da so s tem nam odkupili najdragocenejšo dobro, svobodo. Z molitvijo za pokoj njihovim dušam se bo slovenski romar lepo oddolžil njihovim žrtvam. Tako bo ta spomenik predvsem priča hvaležnosti slovenskega naroda naprav žrtvam, ki jih je vojna od nas zahtevala.

Tisoči in desetstisoči slovenskih fantov in mož so v svetovni vojni izgubili svoje življenje, tisoči in desetstisoči so se vrnili iz svetovne vojne pohabljeni, izčrpani. Nepregledne so človeške žrtve, ki jih je svetovna vojna zahtevala. Nešteto je mater, ki so izgubile svoje sinove, nepregledna je vrsta žena in otrok, ki jim je vojna vihra ugrabila moža in očeta. Kakor da je človeštvo prišlo ob pamet, je prevzelo divje sovraštvo in mrznja narode; kakor da je Odrešenikova zapoved: »Ljubi svojega bližnjega kakor samega sebe!«, popolnoma izgubila svojo veljavo, so se človeške množice klale in uničevale med seboj v divji borbi, ki se je zdelo, da ji ne bo konca. Na te strašne nepojmljive strahote naj spominja spomenik, ki se bo dvignil na tem mestu in naj živo in pre-

pričevalno opominja vse: »Molimo za zdravo pamet!« Tako naj bi postal ta spomenik obenem simbol miru in sprave; mir in sprave med narodi, miru in sprave tudi med nami doma! Ob pogledu nanj naj bi se v nas rodilo spoznanje, kako škodljivi in odvratni so vsi prepiri, ki jih imamo med seboj, kako obsodbe vredno je sovraštvo, ki ga gojimo do svojega bližnjega! Pogled na ta spomenik naj napolnjuje nas vse z duhom miro-ljubnosti, pravičnosti in ljubezni do bližnjega!

Zveza bojevnikov je zasnovala misel, da postavi spomenik slovenskemu vojaku, svojim vojnim tovarišem, ki so padli na bojnih poljanah. Ta spomenik bo zato tudi priča in simbol tovarištva.

